

OPIEKA NAD OSOBAMI STARSZYMI W WYBRANYCH KONTROLACH NIK

Warszawa, 27 lutego 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Świadczenie pomocy osobom starszym przez gminy i powiaty

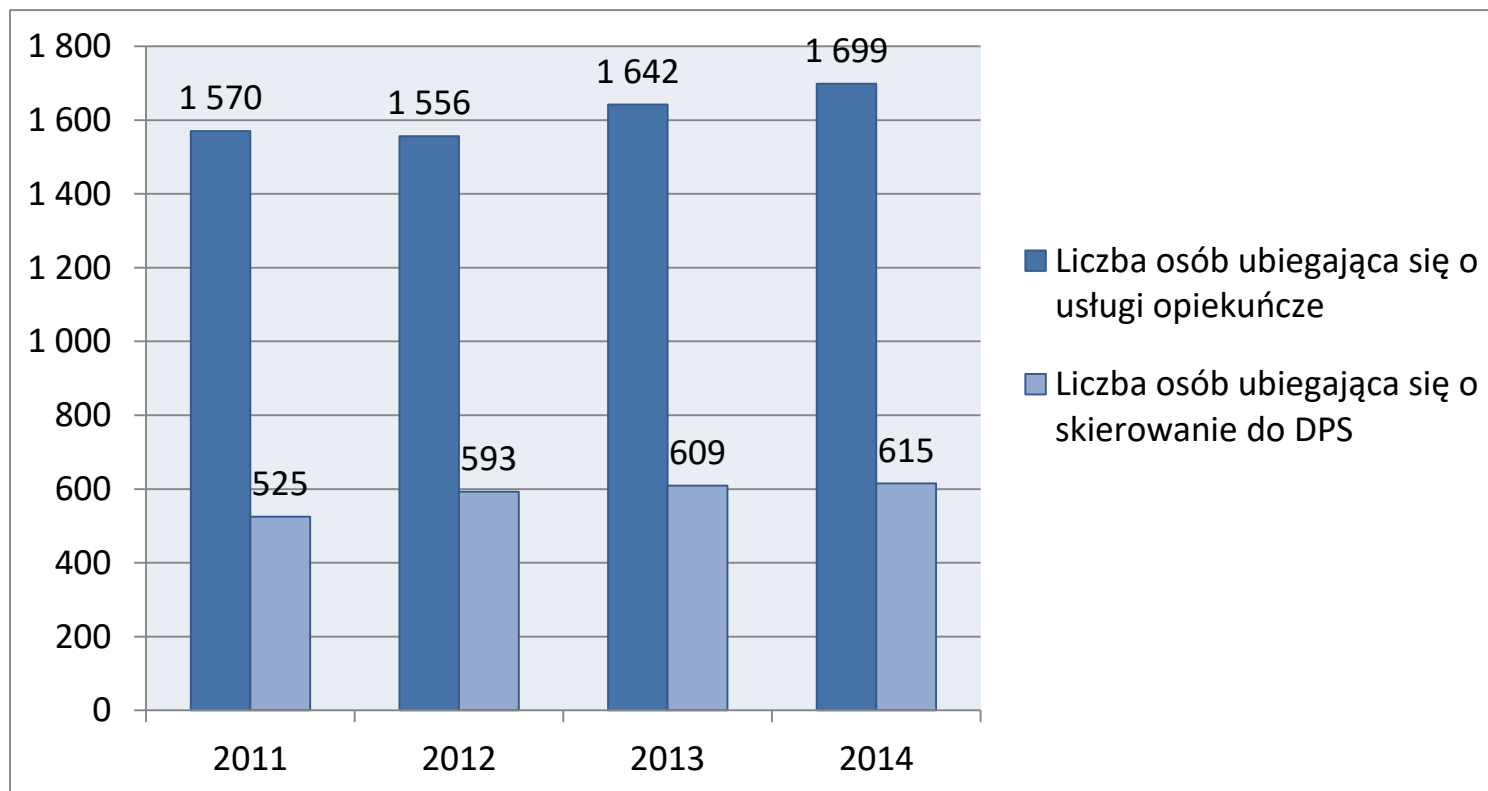

O kontroli

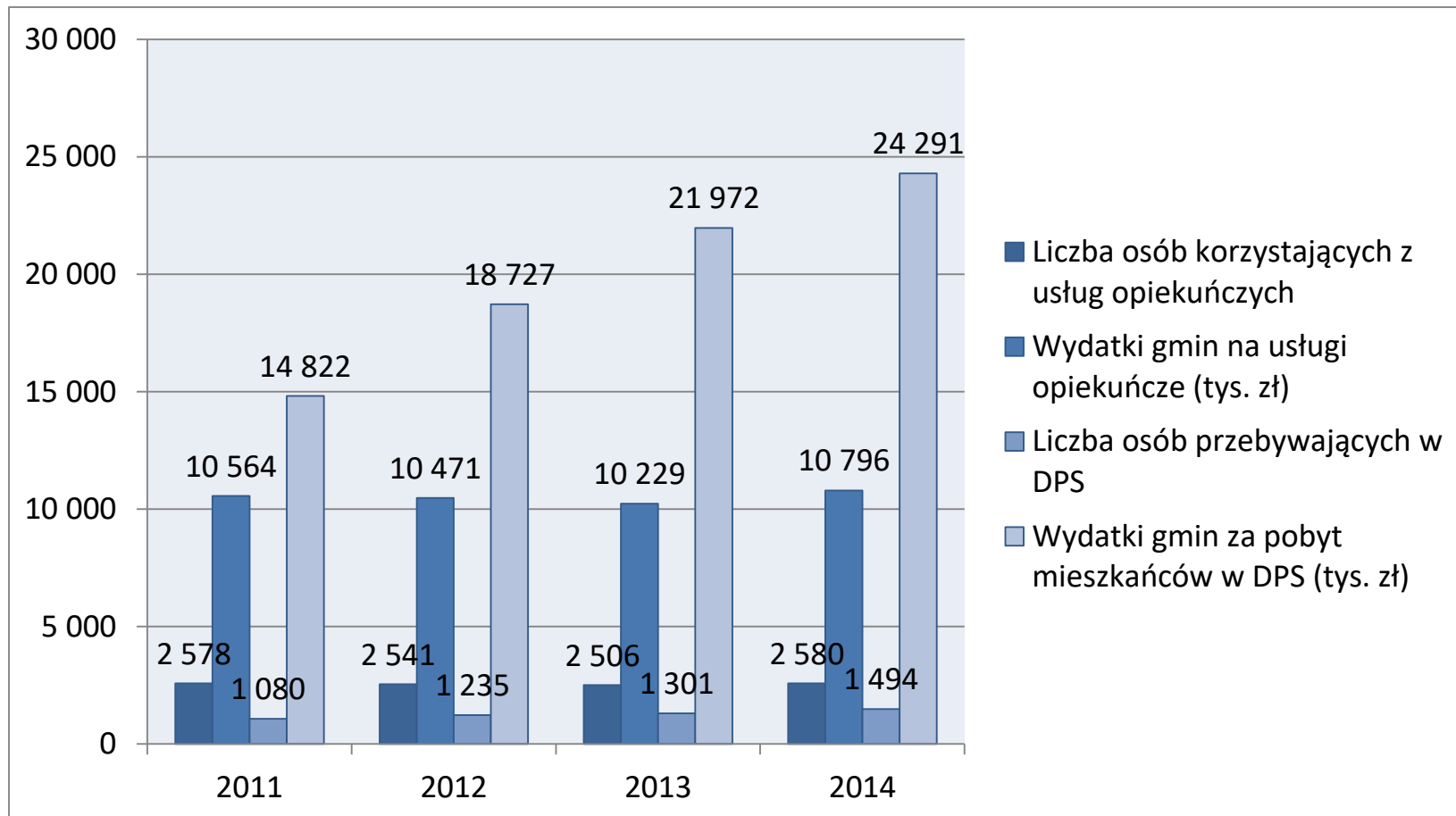
- Jednostki kontrolowane:
 - 7 powiatowych centrów pomocy rodzinie,
 - 6 gminnych i miejskich ośrodków pomocy społecznej oraz
 - 13 domów pomocy społecznej
- Zakres kontroli:
 - w powiatach - finansowanie działalności DPS oraz sprawowanie nad nimi nadzoru, a także ustalanie średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca;
 - w OPS - dostępność ustawowych form pomocy osobom starszym, a także prawidłowość świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz kierowania osób do DPS;
 - w domach pomocy społecznej - zapewnienie ich mieszkańcom wymaganego standardu usług.
- Okres objęty kontrolą: lata 2012–2014

Skontrolowane jednostki samorządu terytorialnego zapewniły wsparcie potrzebującym osobom starszym

Liczba osób ubiegających się o skierowanie do DPS oraz o świadczenie usług opiekuńczych w skontrolowanych gminach

Samorządy nie tworzyły własnych systemów pomocy, alternatywnych wobec DPS

Samorządy nie realizowały strategicznego planowania rozwoju systemów wsparcia dla osób starszych

Dzienne domy pomocy – porównanie kosztów

DPS –

średni roczny koszt gmin
na 1 osobę
16,3 tys. zł – 20,1 tys. zł

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania -

średni roczny koszt gmin
na 1 osobę
4,2 tys. zł – 5,7 tys. zł

Koszty usług opiekuńczych **czterokrotnie niższe.**

Wnioski

MRPiPS

- Zmiany obowiązujących przepisów w zakresie:
 - Unormowania zasady ustalania średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca DPS, prowadzącą do uwzględniania w tym koszcie amortyzacji
 - Ujednoczenia zasad potrąceń z dochodu pensjonariusza, w której występuje odmienna kwota maksymalnego potrącenia (w ustawie o emeryturach i rentach – nie więcej niż 65%, a w ustawie o pomocy społecznej – nie więcej niż 70%)
 - Jednoznacznego określenia, w jakich sytuacjach i na jakich warunkach finansowych przysługuje skierowanie do domu pomocy społecznej, a w jakich do zakładu opiekuńczo-leczniczego

Wnioski (cd)

MRPiPS cd

- Zdiagnozowanie skali zjawiska prowadzenia przez podmioty niepubliczne działalności w zakresie całodobowej opieki bez wymaganego zezwolenia
- Wprowadzenie dodatkowych zachęt, promujących stosowanie przez jednostki samorządu terytorialnego, w większym niż dotychczas stopniu, środowiskowych form pomocy dla osób starszych
- Rozważenie wprowadzenia możliwości badania nie tylko sytuacji dochodowej, ale i sytuacji majątkowej osoby ubiegającej się o miejsce w ponadgminnym domu pomocy społecznej
- Określenie standardów usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania w odniesieniu do minimalnego, wymaganego zakresu tych usług oraz kwalifikacji osób wykonujących te usługi oraz wiedzy jaką powinni oni posiadać o potrzebach osób starszych i sposobach pomagania im

Gminy:

- Konsekwentne uwzględnianie w strategiach rozwiązywania problemów społecznych możliwości tworzenia pełnego katalogu form pomocy osobom starszym, w dostosowaniu do lokalnych potrzeb, ze wskazaniem przewidywanego okresu ich powstania i źródeł finansowania

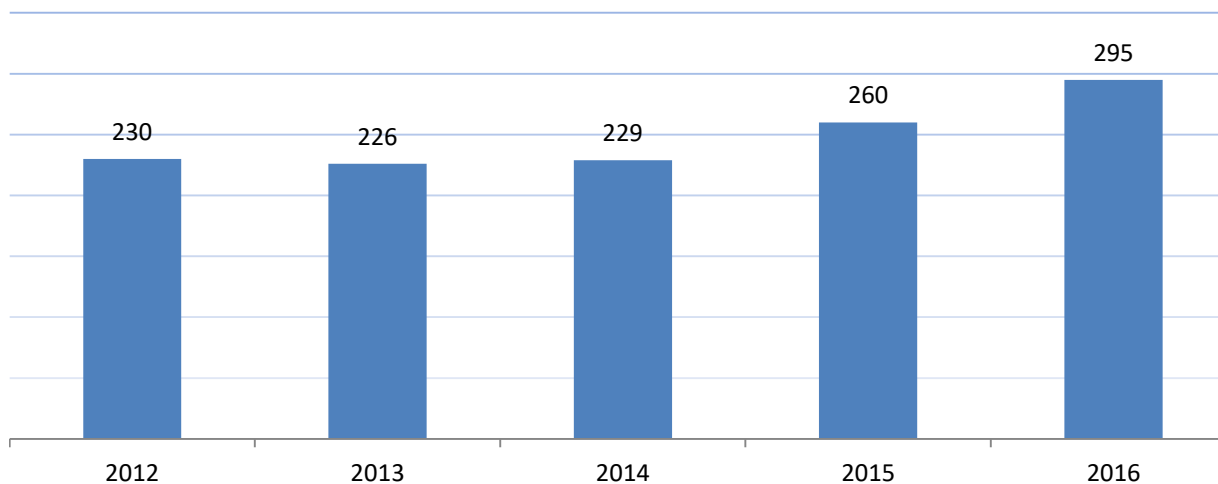
Opieka nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy

O kontroli

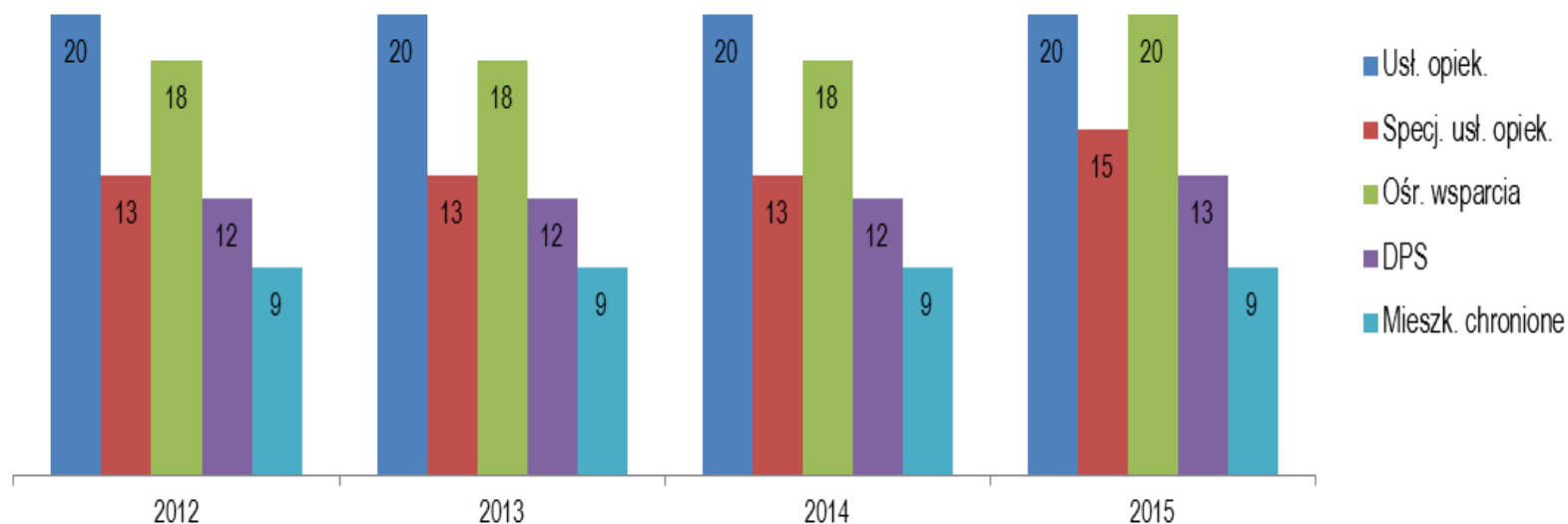
- Jednostki kontrolowane: 20 ośrodków pomocy społecznej
- Zakres kontroli:
 - rozpoznanie potrzeb w zakresie opieki nad osobami starszymi,
 - kierowanie ich do dziennych domów pomocy, dostępność tej formy pomocy, a także
 - zapewnienie osobom starszym należytej opieki w DDP.
- Okres objęty kontrolą: lata 2014–2016 (I półrocze)

Skontrolowane gminy prowadzące dzienne domy pomocy zapewniły skuteczne wsparcie seniorom

Tylko na terenie około 10% gmin funkcjonują dzienne domy pomocy. W ciągu roku 20 tys. osób starszych korzysta z 15 tys. miejsc w tych ośrodkach. W 2016 r. działało 295 DDP, z tego 123 w ramach programu „Senior-Wigor”.

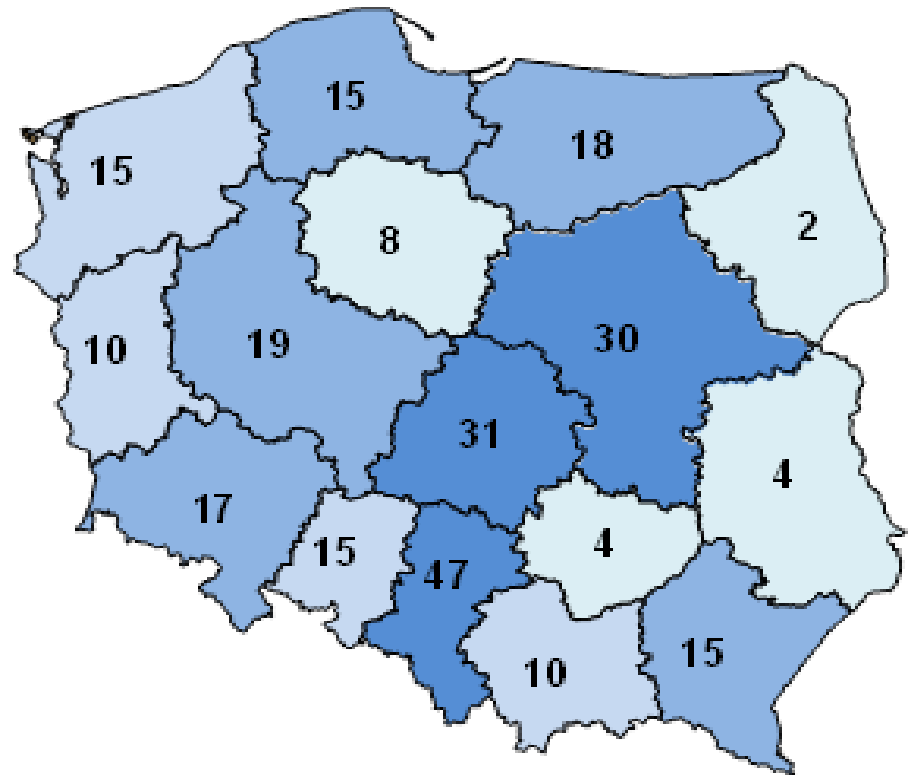
Gminy w niewystarczającym stopniu rozpoznają potrzeby osób starszych

W latach 2012-2015 liczba osób starszych w 20 skontrolowanych gminach wzrosła o 18%, natomiast zakres form opieki społecznej pozostawał na niemal niezmiennym poziomie. W 2015 r. pomocą objęto 3,7 tys. osób w ośrodkach wsparcia (1,3 tys. w DDP), 2,6 tys. udzielono usług opiekuńczych, 1,0 tys. skierowano do domów pomocy społecznej, 440 osobom udzielono specjalistycznych usług opiekuńczych, 66 umieszczono w mieszkaniach chronionych.

Główna bariera – ograniczone środki finansowe

Występuje znaczna dysproporcja w regionalnym rozmieszczeniu dziennych domów pomocy. Z 260 placówek najczęściej w 2015 r. funkcjonowało w województwach: śląskim, łódzkim, mazowieckim, wielkopolskim, najmniej – podlaskim, lubelskim, świętokrzyskim, kujawsko-pomorskim.

Wnioski

MRPiPS

- Przeprowadzenie ewaluacji programu Senior+ w kontekście m.in. wprowadzenia modyfikacji, które w przyszłych latach jego funkcjonowania wpłyną na zwiększenie zainteresowania wsparciem budżetowym biedniejszych gmin, co mogłoby przyczynić się również do zrównoważenia dostępności dziennych domów pomocy w skali kraju;
- Działania dla popularyzowania idei rozwoju ośrodków wsparcia w formie dziennych domów pomocy, w sytuacji niewielkiego – jak dotychczas – zainteresowania jednostek samorządu terytorialnego ofertą programu ogólnokrajowego.
- utworzenia działu *Polityka senioralna*, łącząc w nim wiele sektorów aktywności Państwa na rzecz tej coraz liczniejszej populacji.

Wnioski (cd)

Gminy:

Działania na rzecz zapewnienia przewidzianych przez ustawodawcę form pomocy możliwych do uruchomienia na szczeblu samorządowym, m.in. poprzez:

- Konsekwentne uwzględnianie przez gminy w strategiach rozwiązywania problemów społecznych możliwości tworzenia pełnego katalogu form pomocy, dostosowanych do lokalnych potrzeb, ze wskazaniem przewidywanego okresu ich tworzenia i źródeł finansowania;
- Rozpoczęcie w gminach działań umożliwiających zidentyfikowanie skali potrzeb, do których dostosowana będzie oferta skierowana do osób starszych.

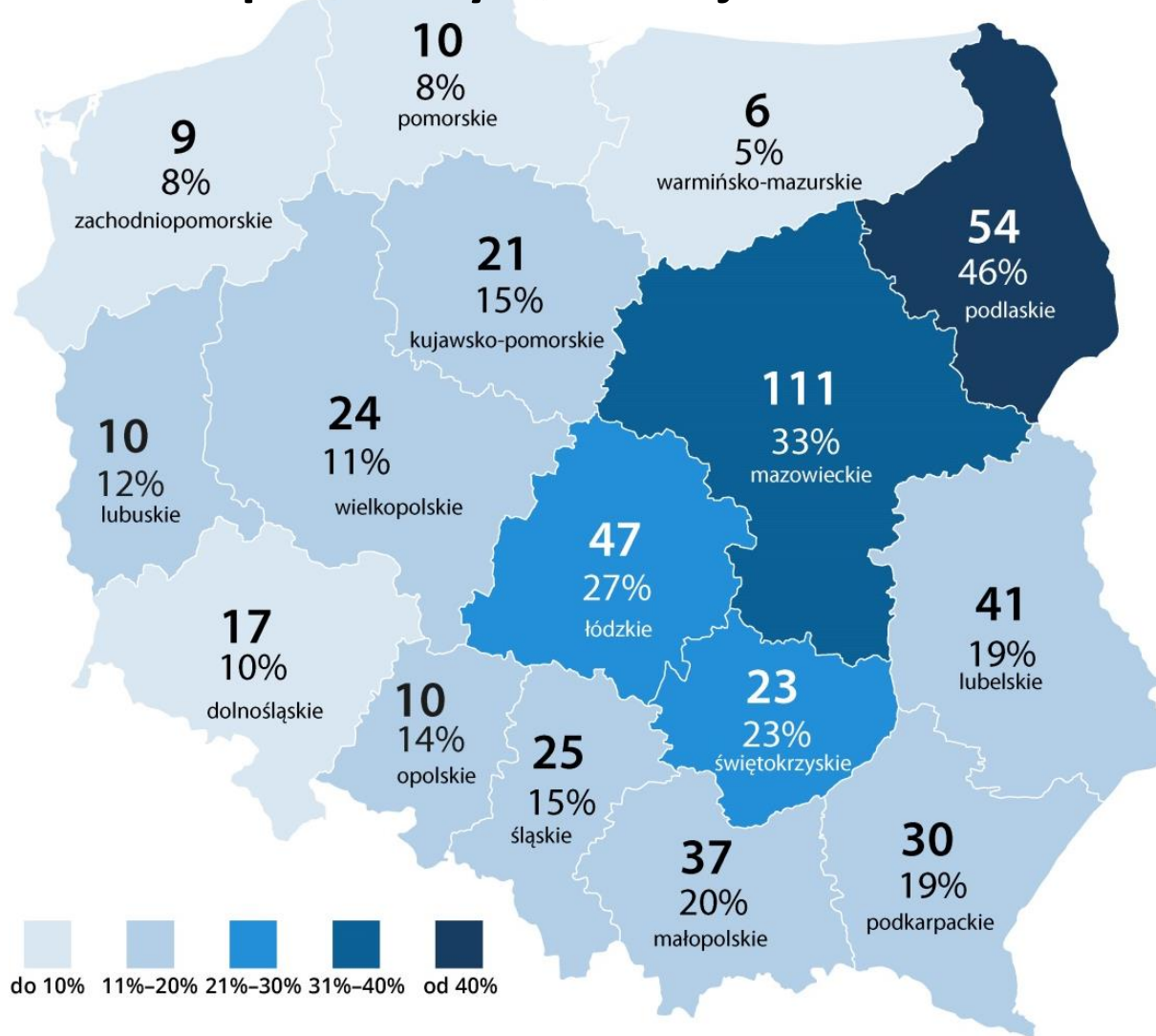
Usługi opiekuńcze świadczone osobom starszym w miejscu zamieszkania

O kontroli

- Jednostki kontrolowane: 23 ośrodki pomocy społecznej
- Zakres kontroli: monitorowanie i analiza potrzeb osób starszych, zakres świadczonych usług w miejscu zamieszkania, nadzór nad realizacją i jakością usług opiekuńczych.
- Okres objęty kontrolą: lata 2015–2017 (I półrocze)

Nie wszystkie gminy zapewniają świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania

Liczba i odsetek gmin niezapewniających usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

Nierozpoznawanie sytuacji seniorów

98,51%

osoby starsze

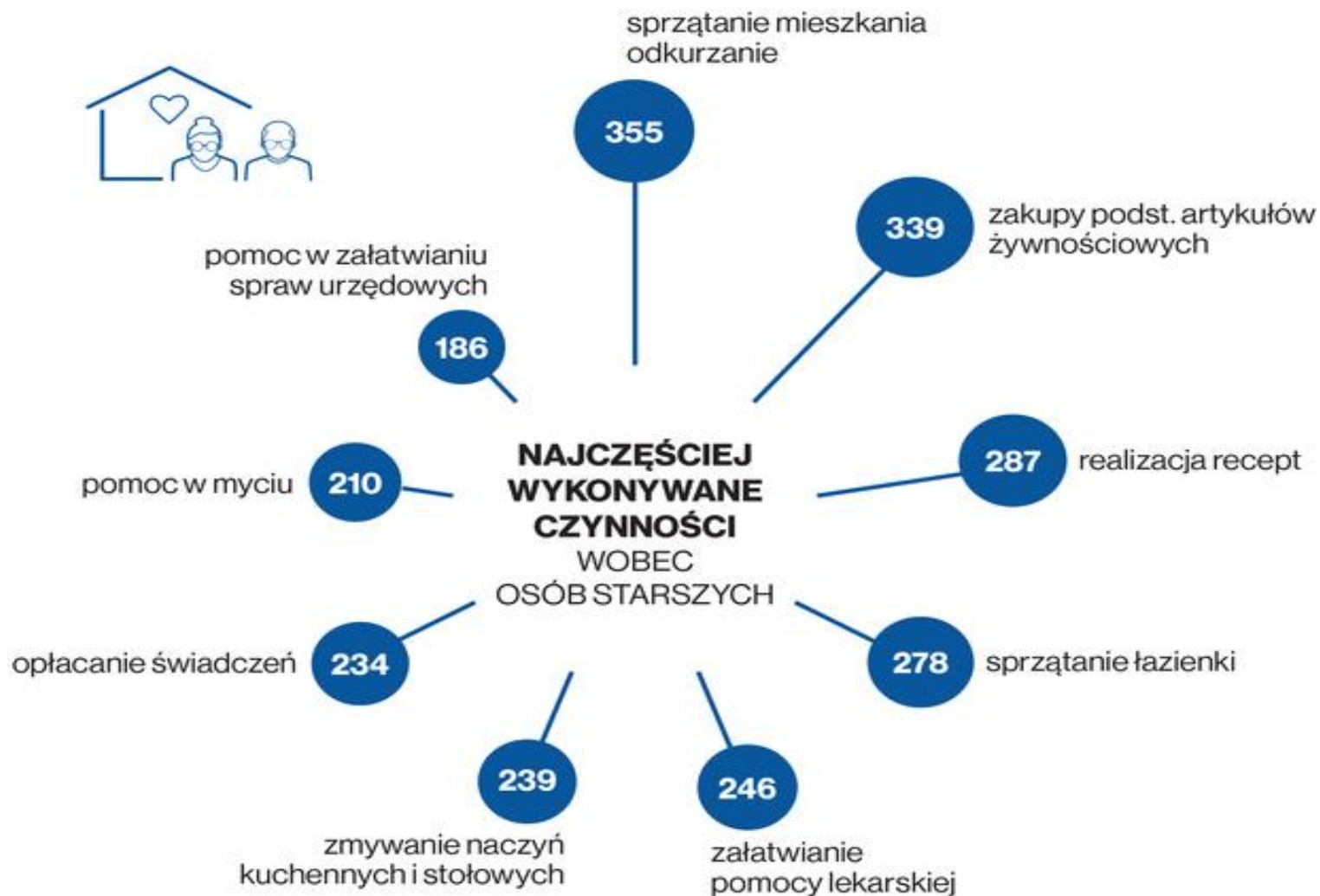
**ODSETEK
OSÓB STARSZYCH
objętych usługami opiekuńczymi**

2014-2017 (I połowa)

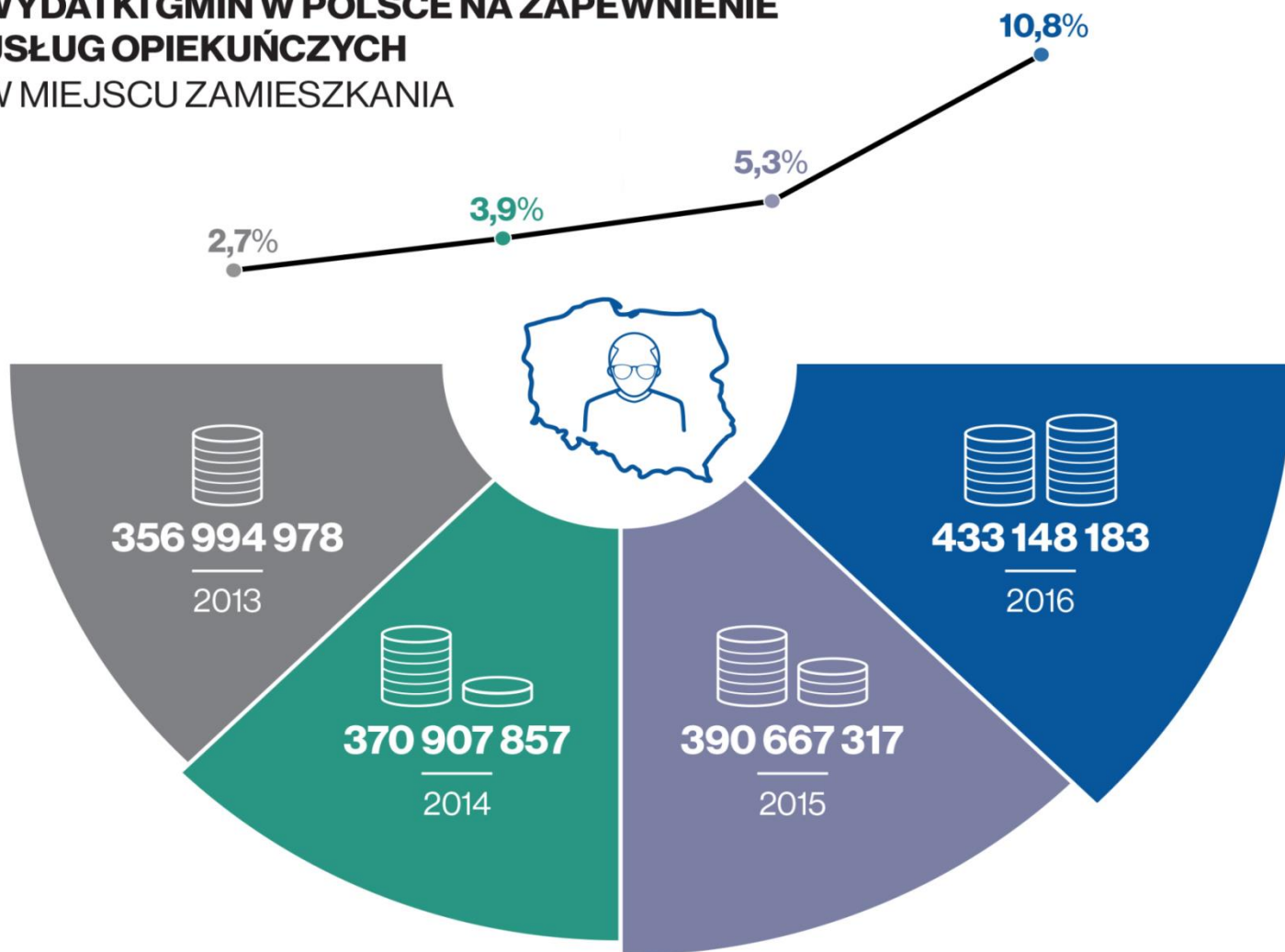
1,49%

osoby objęte
usługami
opiekuńczymi

Standardy usług tylko w dwóch skontrolowanych gminach

WYDATKI GMIN W POLSCE NA ZAPEWNIENIE USŁUG OPIEKUŃCZYCH W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

Przeciętny roczny koszt wsparcia usługami opiekuńczymi jednej osoby starszej

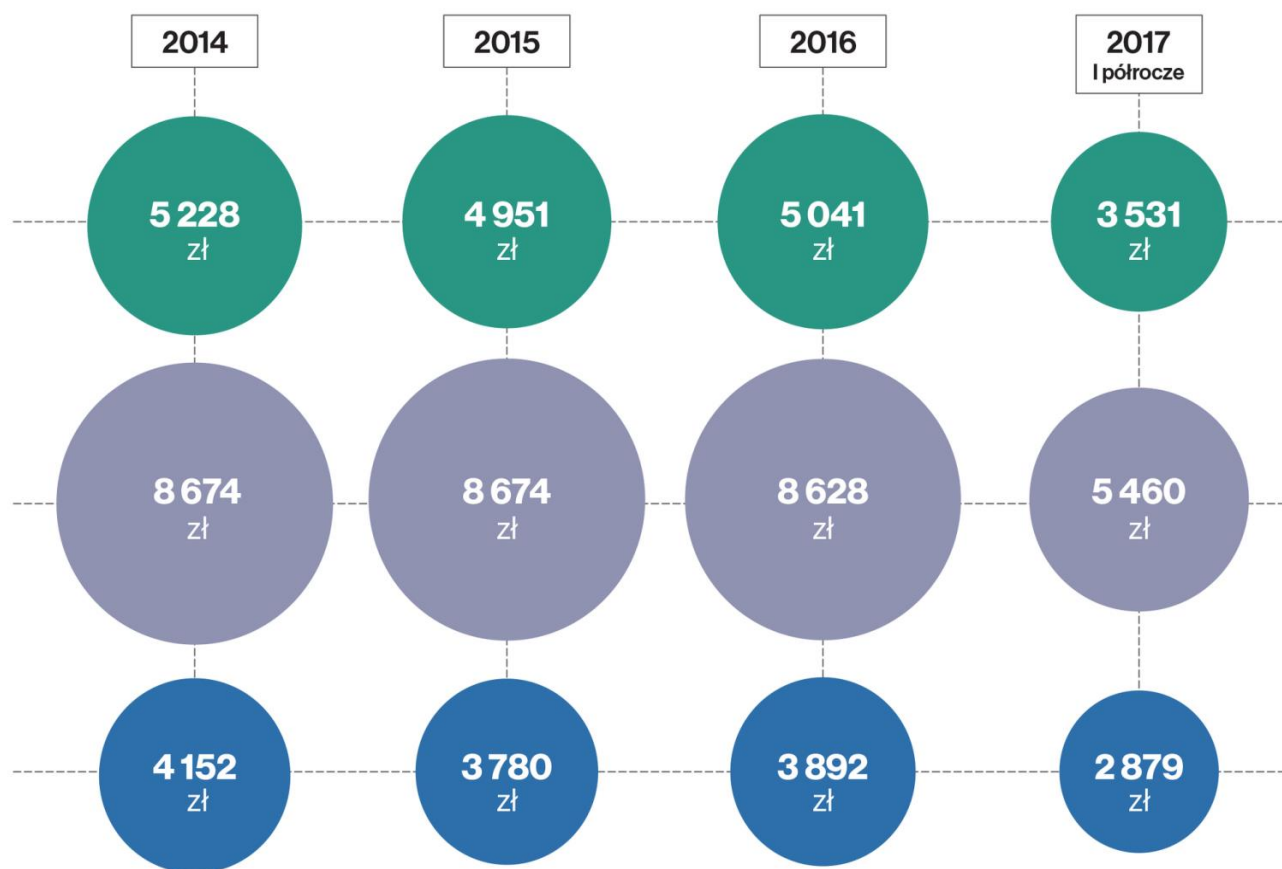

W ośrodkach pomocy społecznej:

■ średnio
w skontrolowanych
OPS

■ zatrudniających
pracowników wykonujących
usługi opiekuńcze

■ zlecających wykonywanie
usług opiekuńczych
wykonawcy zewnętrznemu

Wnioski

MRPiPS

- Określenie, np. w formie podręcznika dobrych praktyk, ogólnopolskich standardów usług opiekuńczych, w odniesieniu do minimalnego, wymaganego zakresu usług, kwalifikacji osób wykonujących te usługi w odniesieniu do potrzeb osób starszych i sposobów pomagania im.
- Wprowadzenia rozwiązań, w szerszym zakresie wspomagających gminy w zaspokajaniu potrzeb osób starszych korzystających z usług opiekuńczych, wyrównujących powstałe dysproporcje między rynkowymi cenami usług, a możliwościami ich zaspokojenia.
- Wprowadzenia do ustawy o pomocy społecznej uproszczonego trybu objęcia usługami opiekuńczymi osób potrzebujących tej formy wsparcia, jako wyjątku od obowiązku przeprowadzenia pełnej procedury administracyjnej
- Monitorowania gmin w zakresie wywiązywania się przez nie z ustawowego obowiązku organizowania i świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób potrzebujących tej formy wsparcia.

Wnioski (cd)

Gminy:

- Wypełnianie ustawowego obowiązku organizowania i świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób potrzebujących
- Diagnozowanie i analizowanie potrzeb osób starszych, w sposób umożliwiający prawidłowe planowanie zapotrzebowania na pomoc dla seniorów
- Określanie dla każdej osoby starszej szczegółowego, zindywidualizowanego zakresu usług opiekuńczych
- Zmiana zasad rozliczania wykonanych usług opiekuńczych – z opartego wyłącznie na rozliczaniu czasu udzielanej pomocy na szczegółowe wykazywanie zakresu świadczonych usług oraz liczby przepracowanych godzin
- Umożliwienie pracownikom OPS organizującym i świadczącym bezpośrednią pomoc osobom starszym, uczestnictwa w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje zawodowe w zakresie pracy z seniorami,

Najważniejsze wyzwania

SAMORZĄD

- Rzetelne diagnozowanie potrzeb osób starszych, aktywna identyfikacja
- Planowanie strategiczne działań na rzecz wspierania osób starszych
- Rozwój lokalnych systemów wsparcia osób starszych, w tym:
 - Dostosowanie form pomocy do lokalnych potrzeb
 - Rozwój zróżnicowanych form pomocy i aktywizacji
 - Zapewnienie odpowiednich standardów świadczenia usług i wykonania zadań
- Skuteczny nadzór nad wykonaniem zadań

MRPiPS

- Stworzenie spójnych ram prawnych dla świadczenia przez samorządy pomocy osobom starszym, w tym utworzenie działu budżetu państwa „Polityka senioralna”
- Monitorowanie stanu zapewnienia potrzeb osób starszych
- Zapewnienie jednostkom samorządu odpowiedniego wsparcia w wykonywaniu ich zadań na rzecz osób starszych, w tym:
 - Propagowanie dobrych praktyk
 - Wdrażanie programów zapewniających samorządom wsparcie finansowe

Dziękuję za uwagę